

ХУЛОСАИ

комиссия экспертии Шурои диссертациони 6D.KO-018 назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон оид ба диссертатсияи доктории Миралиев Исфандиёр Қарахонович дар мавзӯи: «Назария ва амалияи байналмилалӣ ва миллии робитаи давлат ва шахс: таҳқиқоти назариявӣ-методологӣ ва муқоисавӣ-ҳуқуқӣ», ки ба Шурои диссертациони 6D.KOA-018-и назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.01 – назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат пешниҳод шудааст

1. Ҳуқуқи инсон дар шакли ғояву назарияҳо ташаккул ёфта, тадриҷан ҳамчун объекти бевоситаи танзими ҳуқуқӣ баромад мекунад. Аз давраҳои аввали ташаккули мафкура ва ҷаҳонбинии ҳуқуқӣ мутафаккирон ва файласуфон дарк кардаанд, ки бе давлат, бе саяю кӯшиши сохторҳои ҳокимиятӣ, захираҳои давлатӣ, воқеан, таъмини ҳуқуқи инсон имконнопазир аст. Инсоният аз рӯзҳои аввали дарки моҳияти ҳуқуқу озодиҳои худ, кафолат ва ҳифзи онро ба ин ё он неруи танзимкунанда вобаста мекард, ҳамзамон ба соҳибқудратон боварӣ ҳосил намуда, эҳсос менамуд, ки маҳз қудрати сиёсӣ қодир аст, мушкилии онҳоро бартараф кунад. Дар масири таърих инсон баҳри ноил гаштан ба ҳуқуқҳои, ки ба ӯ зиндагии шоиста ва озодиро таъмин менамоянд, муборизаҳо бурда, ҷанбозӣҳо кардааст. Илми ҳуқуқшиносӣ, бавижа таърихи ҳуқуқи инсон, ҳамаи инро собит менамояд.

Бо мурури замон ҳуқуқи инсон аз ахлоқу маърифат, ғояву назария ба унсурҳои марказии сиёсати давлатӣ мубаддал гардид. Дар сатҳи давлатӣ ҳуҷҷатҳои махсус оид ба ҳуқуқи инсон таҳия ва қабул карда шуданд. Ҳуқуқи инсон ҳамчун ҳуқуқу озодиҳои фитрӣ, ки онро давлат кафолат медиҳад, ба расмият шинохта мешавад. Эъломияҳо, хартияҳо, конститутсияҳо ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ қабул карда шуданд, ки ҳуқуқи инсонро мустақкам карда, баҳри таъмини онҳо кафолатҳои зарурӣ муҳайё намуданд. Эътироф, риоя ва ҳифзи ҳуқуқи инсон бар дӯши давлат мебошад. Аз ин рӯ, Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Конститутсияи худ инсон, ҳуқуқ ва озодиҳои ӯро арзиши олии эътироф намуд. Воқеияти ин гуфтаҳо Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон бо дарки ғояи инсондӯстӣ дар Паём чунин ифода намудаанд: «рушди сармоёи инсонӣ омили калидии баланд бардоштани сатҳи сифат ва самаранокии соҳаҳои иҷтимоӣ, махсусан, маорифу тандурустӣ, илму инноватсия, инчунин, фаъолияти самараноки муассисаҳои илмӣ мебошад».

Пас аз Ҷанги Дуюми Ҷаҳон тағйироти қуллӣ дар самти эътироф, риоя ва ҳифзи ҳуқуқи инсон ба миён омад. Дар ҷаҳорҷӯбаи ин раванд дар сатҳи байналмилалӣ ва милли эъломияҳо, барномаҳо, стратегияҳо, концепсияҳо, конститутсияҳо, қонунҳо ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ қабул гардиданд, ки онҳо боиси тақмили робитаи давлат ва шахс гардиданд.

Дар интиҳои асри гузашта ва ибтидои асри нав заминаҳои ҳуқуқии механизмҳои байналмилалӣ ва миллии робитаи давлат ва шахс такмил ёфтанд. Айни замон ба ин раванд тафовути фарҳангӣ-тамаддунӣ дар пасманзари паҳншавии стандартҳои ғарбии ҳуқуқи инсон таъсир расониданд. Бояд гуфт, ки тафовути фарҳангӣ-тамаддунӣ дар марҳилаҳои пештараи инкишофи таърихӣ низ мушоҳида мешуд. Гуногунии фарҳангу тамаддунҳои ҷаҳон қонуниятҳои табиӣ инкишофи таърихӣ мебошад. Инкор намудани қонуниятҳои мазкур ва ба таври сунъӣ ба вучуд овардани тамаддуну фарҳанги яххела имконнопазир аст, зеро фарқи тафовути фарҳангу тамаддунҳои табиӣ буда, маҳз ҳамин гуногунӣ ва тафовут омили рушди онҳо мебошад. Аз ин рӯ, тафовути фарҳангҳо ва тамаддунҳо дар ҳама марҳилаҳои инкишофи таърихӣ вучуд дошт. Аммо тафовути мазкур дар шаклҳои гуногун, аз ҷумла дар шакли ғайрифаъол ва ғайрифайда зохир мешаванд. Дар як қатор ҳолатҳо тафовути фарҳангу тамаддунҳо ошкоро, дар шакли зиддияти оштиннопазир, мубориза ва бархӯрд мушоҳида мешавад. Дар ҳолатҳои дигар чунин тафовут худро ошкоро зохир намекунад. Сатҳ ва шаклҳои зохиршавии ихтилофоти фарҳангӣ-тамаддунӣ аз шароити таърихӣ, режими сиёсӣ, сиёсати давлат, сатҳи таъмини манфиатҳои миллий, ҳимояи анъанаҳои миллий ва соҳибхотирӣ миллий вобастагӣ дорад. Қабули Эъломияи умумии ҳуқуқи инсон ва дигар санадҳои байналмилалӣ ба эътирофи умумичаҳонии ҳуқуқи инсон мусоидат намуданд, ғалаба бар фашизм инсониятро руҳбаланд гардонид, режими фашистӣ аз байн рафт. Ҷанги якум ва дуҷумлаи ҷаҳон хисороти зиёди молиявӣ ва моддиро дар пай гузошта, аҳолии зиёдро аз ҳаёт маҳрум намуд. Таъсиси Созмони Миллали Муттаҳид ва қабул шудани санадҳои муҳими байналмилалӣ дар таъмини ҳуқуқи инсон саҳми бориз гузоштанд. Мубрамияти мавзӯ дар он аст, ки аҳли башар ҳуқуқу озодии инсонро аз ҷумлаи бузургтарин неъматҳои тамаддуни инсонӣ эътироф карда, дар роҳи таъмини онҳо чораҳои муассири дохилидавлатӣ ва байналмилалиро амалӣ мекунад. Дурнамои рушди робитаи давлат ва шахс аз ҳамин арзиши меҳварӣ вобастагӣ дорад. Бояд зикр намуд, ки чун ин арзиши меҳварӣ дар шароити ҷаҳонишавӣ дар васати бархӯрди фарҳанг ва тамаддун қарор гирифтааст, таҳқиқи он аз назари илмҳои мухталиф, аз ҷумла илми ҳуқуқшиносӣ аҳамияти хосса касб менамояд.

Ҳамин тариқ, мавзӯи интиҳобшуда аз нуқтаи назари илмӣ, методологӣ, сиёсӣ ва фарҳангӣ дар шароити муносири бархӯрди фарҳангӣ тамаддунӣ, афзоиши таҳдидҳо ва хатарҳои ҷаҳонӣ, ҳимояи манфиатҳои миллии Тоҷикистони соҳибистиклол мубрам аст. Таҳқиқоти илмӣ-методологӣ ва мукоисавӣ-ҳуқуқии робитаи давлат ва шахс дар сатҳи байналмилалӣ, минтақавӣ ва миллий барои ба роҳ мондани модели миллии робитаи давлат ва шахс дар Тоҷикистон бо дарназардошти афзалияти манфиатҳои миллий аҳамияти назариявӣ, амалӣ ва фарҳангӣ дорад. Таҳқиқи робитаи давлат ва шахс дар заминаи ҷамъбасти таҷрибаи фаъолияти созмонҳои байналмилалӣ ва минтақавӣ, инчунин давлатҳои ҷудоғона имконият медиҳад, ки, аз як тараф, қонуниятҳои умумии инкишофи робитаи давлат ва шахс, аз тарафи

дигар, хусусиятҳои он, ки дар шароити гуногунии фарҳангию тамаддунӣ бештар зоҳир мешаванд, муайян карда шаванд. Таҷрибаи макзур хангоми ба роҳ мондани робитаи давлат ва шахс дар Тоҷикистон бояд ба инобат гирифта шавад.

Мубрамияти мавзуи таҳқиқоти диссертатсионӣ бо он собит мегардад, ки натиҷаҳои он ба амалӣ гардидани ҳуҷҷатҳои стратегии давлати Тоҷикистон, аз ҷумла Стратегияи миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳифзи ҳуқуқҳои инсон барои давраи то соли 2038, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 5-уми августи соли 2023, №357 тасдиқ шудааст, мусоидат мекунад.

2. Диссертатсия ба талаботи банди 31 ва 33 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267 тасдиқ шудааст, мутобиқат мекунад. Диссертатсия кори илмӣ-тахассусии анҷомёфта буда, аз тарафи муаллиф мустақилона навишта шуда, дорой ягонагии дохилӣ мебошад. Натиҷа, нуктаҳои навгонӣ ва илмии барои ҳимоя пешниҳодшуда метавонанд дар назария, тақмили қонунгузорӣ ва раванди таълим ба таври васеъ истифода шаванд, ки онҳо саҳми шахсии муаллифи диссертатсияро нишон медиҳанд.

3. Мавзӯ ва мазмуни таҳқиқот бо шиносномаи ихтисоси 12.00.01 – назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат (илмҳои ҳуқуқшиносӣ), ки аз рӯйи он ба Шурои диссертатсионӣ мувофиқи фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз санаи 7 январи соли 2022, № 16 ҳуқуқи қабули диссертатсияҳо барои ҳимоя дода шудааст, мувофиқ мебошад.

4. Натиҷаҳои асосии таҳқиқот дар 2 монография, 37 мақолаҳои илмӣ, аз ҷумла 19 мақолаи илмӣ дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таъб расонида шудаанд, ки онҳо фарогирандаи мазмун ва моҳияти диссертатсия мебошанд. Дар интишороти натиҷаҳои асосӣ, хулосаҳои таҳқиқот ва тавсияҳои муаллиф инъикоси худро ёфтаанд. Теъдоди маводи ҷопшуда ба банди 35 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267 тасдиқ гардидааст, мувофиқ мебошад.

5. Дар таҳқиқоти диссертатсионии Миралиев И.Қ., истифодаи мавод бидуни иқтибос ба муаллиф ё маъхаз мавҷуд набуда, ҳамаи сарчашмаҳои истифодашуда бо ишора ба муаллиф ё маъхаз тавассути иқтибос ба расмият дароварда шудаанд, ки аз риоя шудани банди 37 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ гувоҳӣ медиҳад.

6. Дар рисолаи илмӣ ва дигар ҳуҷҷатҳои пешниҳоднамудаи Миралиев И.Қ., маълумоти ғайрисиҳеҳ, аз ҷумла дар бораи корҳои аз тарафи доктараб ҷопгардида, мавҷуд намебошад.

Банди 61 Низомномаи Шурои диссертатсиониро, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267 тасдиқ гардидааст, ба роҳбарӣ гирифта, комиссия пешниҳод менамояд:

1. Диссертатсияи Миралиев Исфандиёр Қарахонович дар мавзӯи: «Назария ва амалияи байналмилалӣ ва миллии робитаи давлат ва шахс: таҳқиқоти назариявӣ-методологӣ ва муқоисавӣ-ҳуқуқӣ», ки ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA-018-и назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.01 – назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат пешниҳод шудааст, барои ҳимоя қабул карда шавад.

2. Муқаррарзони расмӣ аз рӯйи диссертатсия шахсони зерин таъин карда шаванд:

– Элназаров Давлатшо Ходжаевич – доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор, мудири кафедраи фанҳои давлатӣ-ҳуқуқии Донишгоҳи (Славянии) Россия ва Тоҷикистон;

– Гафурзода Абдухалил Давлаталӣ – доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор, Муовини котиби генералии Ассамблеяи байнипарлумонии ИДМ-намояндаи комилҳуқуқи Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Ассамблеяи байнипарлумонии ИДМ;

– Буризода Эмомалӣ Бозор – мудири шуъбаи таърихи давлат ва ҳуқуқи Институти фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи А. Баҳоваддинови Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон

3. Ба ҳайси муассисаи тақриздихандаи диссертатсия – Муассисаи таълимӣ таҳсилоти олии касбии Академияи Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон таъин карда шавад.

4. Барои нашри эълон оид ба ҳимояи минбаъда ва ҷойгир намудани автореферат дар сомонии Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷозат дода шавад.

5. Барои ҷопи автореферат бо ҳуқуқи дастнавис иҷозат дода шавад.

Раиси комиссия:

доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор
аъзои Шурои диссертатсионӣ

Зоир Ҷ.М.

Аъзои комиссия:

доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент
аъзои Шурои диссертатсионӣ

Назаров А.Қ.

доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ,
профессори кафедраи ҳуқуқи конституционӣ
ва маъмурии факултети ҳуқуқшиносии ДМТ

Гадоев Б.С.

«06» апрел 2024 с.